

УДК 635.21:631.535

В. Г. СЕМЕНЧУК, кандидат сільськогосподарських наук

Буковинська державна сільськогосподарська дослідна станція НААН
вул. Кузнецова, 21а, м. Чернівці, 58026, biarv@mail.ru

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ САДИВНОГО МАТЕРІАЛУ КАРТОПЛІ, ОДЕРЖАНОГО ЗА РІЗНИХ СТРОКІВ ВИДАЛЕННЯ КАРТОПЛИННЯ

Висвітлено результати досліджень щодо строків видалення картоплиння на насінницьких посівах картоплі в умовах південно-західної частини Лісостепу України. Встановлено, що з метою отримання більшої кількості садивного матеріалу видалення картоплиння потрібно проводити через 14 діб після цвітіння.

Ключові слова: картопля, картоплиння, сорт, продуктивність, садивний матеріал.

Основною складовою в системі насінництва картоплі є добазове та базове насінництво, оскільки реалізація потенціалу сорту можлива лише на основі високопродуктивного насінневого матеріалу, що потребує постійного сортооновлення і сортозаміни, тому що культура картоплі базується на вегетативному розмноженні.

З метою забезпечення потреб сортооновлення та сортозаміни одним із завдань насінництва є збільшення обсягів виробництва високопродуктивного садивного матеріалу.

На насінницьких ділянках головним показником величини урожаю є максимальний вихід стандартної фракції садивного матеріалу. Тому встановлення строків видалення картоплиння та збирання врожаю має важливе економічне і господарське значення. Для насінневої картоплі вони визначаються періодом формування насінневої фракції, коли під кушем найбільша бульба не перевищує 100–120 г, а основна кількість бульб має масу 30–80 г [1].

Знищення бадилля в оптимальні строки дозволяє зменшити поширення вірусної інфекції на насінневі картоплі, зменшити ризик поширення фітофторозу з листків на бульби, прискорити дозрівання бульб, що зменшує їх механічне пошкодження під час збирання [2].

За первинної інфекції ураженість нового врожаю залежить від віку рослин у момент інфекції і часу між ураженням картоплиння і

© Семенчук В. Г., 2015

Передгірне та гірське землеробство і тваринництво. 2015. Вип. 58 (1).

його видаленням з метою запобігання передачі вірусів з рослин у бульби [3–6].

Особливо небезпечні для насінневої картоплі вірусні хвороби, збудників яких переносять комахи. Найактивнішим їхнім вектором в агроценозі картоплі є попелиці. Тому одним із основних завдань під час вирощування насінневої картоплі є застосування спеціальних агроприймів, що обмежують поширення вірусної інфекції в насадженнях. До таких прийомів належать своєчасне видалення картоплиння з метою запобігання вірусній інфекції, враховуючи насіннєву товарність урожаю [8, 9].

Польові досліди закладали в селекційно-насінницькій сівозміні Буковинської державної сільськогосподарської дослідної станції НААН. Попередник – озима пшениця. Грунт – чорнозем важкосуглинковий, що містить 10 мг P_2O_5 , 17 мг K_2O та NO_3 на 100 г ґрунту. Агротехніка – загальноприйнята для зони. Видалення картоплиння проводили скошуванням вручну згідно зі схемою досліду (без видалення картоплиння – контроль, після цвітіння, через 14 діб після цвітіння, за 14 діб до збирання).

Всі обліки та спостереження проводили згідно з методичними рекомендаціями щодо проведення досліджень з картоплею [9].

Урожайність сортів картоплі Повінь та Червона рута значною мірою залежала від строків видалення картоплиння. Сорт Повінь забезпечив урожайність 11,7–18,4 т/га, сорт Червона рута – відповідно 11,2–21,2 т/га (табл. 1). При ранніх строках видалення картоплиння (вар. 2) врожайність бульб сорту Повінь була на 5,8 т/га меншою порівняно з контролем. Таку ж закономірність спостерігали і щодо маси бульб з одного куща та середньої маси однієї бульби. Маса бульб з одного куща була меншою на 76 г, а середня маса однієї бульби – на 13,2 г. При ранньому видаленні картоплиння ріст бульб припиняється, прискорюється дозрівання бульб і шкірки.

Раннє видалення картоплиння (вар. 2) середньопізнього сорту Червона рута призвело до недобору 9,0 т/га врожаю порівняно з контролем.

Строки видалення картоплиння суттєво не впливали на кількість бульб в одному кущі. Кількість бульб з одного куща становила в сорту Повінь 6,5–7,1 шт., в сорту Червона рута – 6,4–6,6 шт.

Найбільший вихід бульб насінневої фракції у сорту Повінь забезпечив 3-й варіант (60 %), а найменший – 2-й варіант (38 %), у сорту Червона рута – відповідно 55 та 41 %. Із збільшенням строку видалення картоплиння від цвітіння до збирання зростає кількість

бульб фракції 28–60 мм та фракції > 60 мм і зменшується кількість бульб фракції < 28 мм.

1. Продуктивність рослин картоплі залежно від строків видалення картоплиння (середнє за 2011–2013 рр.)

№ варіанта	Варіант досліду	Урожайність, т/га	Маса бульб з куща, шт.	Кількість бульб з 1 куща, шт.	Кількість бульб, тис. шт./га	Середня маса 1 бульби, г	Фракційний склад бульб, %		
							< 28 мм	28-60 мм	> 60 мм
Сорт Повінь									
1	Контроль (без видалення картоплиння)	17,5	330	6,5	325	50,7	17	45	38
2	Видалення картоплиння після цвітіння картоплі	11,7	254	6,7	341	37,5	51	38	11
3	Видалення картоплиння через 14 дів після цвітіння картоплі	15,1	310	7,1	345	43,4	15	60	25
4	Видалення картоплиння за 14 дів до збирання картоплі	18,4	400	6,7	332	59,2	14	47	39
	НІР _{0,5} , т/га	1,4							
Сорт Червона рута									
1	Контроль (без видалення картоплиння)	20,2	463	6,6	317	70,2	16	43	41
2	Видалення картоплиння після цвітіння картоплі	11,2	244	6,5	319	37,0	49	41	10
3	Видалення картоплиння через 14 дів після цвітіння картоплі	14,3	346	6,5	314	53,4	24	55	11
4	Видалення картоплиння за 14 дів до збирання картоплі	21,2	474	6,4	315	74,8	11	46	43
	НІР _{0,5} , т/га	1,6							

При розрахунках економічної ефективності взято кількість садивних бульб, одержаних при різних строках видалення картоплиння. За норми посадки 48 тис. шт./га садивним матеріалом,

одержаним при видаленні картоплиння через 14 діб після цвітіння, буде засаджено на 1,26 га (сорт Повінь) та на 0,75 га (сорт Червона рута) більшу площу порівняно з контролем (табл. 2).

2. Економічна оцінка вирощування картоплі з використанням садивного матеріалу, одержаного за різних строків видалення картоплиння (середнє за 2011–2013 рр.)

№ варіанта	Варіант досліду	Кількість садивних бульб з 1 га, тис. шт.	Норма посадки, тис. шт./га	Площа насаджень, га	Урожайність, т/га	Валовий збір, т	Собівартість, тис. грн/т	Реалізаційна ціна, тис. грн/т	Виручка від реалізації, тис. грн	Чистий прибуток, тис. грн
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Сорт Повінь										
1	Контроль (без видалення картоплиння)	146	48	3,04	20	60,8	1,5	3	182,4	91,2
2	Видалення картоплиння після цвітіння картоплі	130	48	2,71	20	54,2	1,5	3	162,6	81,3
3	Видалення картоплиння через 14 діб після цвітіння картоплі	207	48	4,30	20	86,0	1,5	3	258,0	129,0
4	Видалення картоплиння за 14 діб до збирання картоплі	156	48	3,25	20	65,0	1,5	3	195,0	97,5
Сорт Червона рута										
1	Контроль (без видалення картоплиння)	136	48	2,83	20	56,6	1,5	3	169,8	84,9

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2	Видалення картоплиння після цвітіння картоплі	130	48	2,71	20	54,2	1,5	3	162,6	81,3
3	Видалення картоплиння через 14 діб після цвітіння картоплі	172	48	3,58	20	71,6	1,5	3	214,8	107,4
4	Видалення картоплиння за 14 діб до збирання картоплі	144	48	3,00	20	60,0	1,5	3	180,0	90,0

Таким чином буде одержано вищий урожай (при умовній урожайності 20 т/га) на 25,2 т (сорт Повінь) та 15,1 т (сорт Червона рута). При реалізації товарної продукції (3 тис. грн/т) умовно чистий прибуток становитиме 129 тис. грн (сорт Повінь) та 107,4 тис. грн (сорт Червона рута), що відповідно на 37,8 та 22,5 тис. грн більше порівняно з контролем.

Висновок. Найбільш економічно доцільним, що забезпечує отримання більшої кількості садивного матеріалу, є видалення картоплиння через 14 діб після цвітіння.

Список використаної літератури

1. Бондарчук А. А. Наукові основи насінництва картоплі в Україні / А. А. Бондарчук. – Біла Церква : [Б. в.], 2010. – С. 264–286.
2. Картопля. В 3 т. / за ред. В. В. Кононученка, М. Я. Молоцького. – Біла Церква : [Б. в.], 2002. – Т. 1. – С. 379–405.
3. Анисимов Б. В. Фитопатогенные вирусы и их контроль в семеноводстве картофеля : практическое руководство / Б. В. Анисимов. – М. : Росинформагротех, 2004. – 80 с.
4. Семеноводство картофеля на оздоровленной основе / Ф. Ф. Замалиева [и др.] // Защита и карантин растений. – 2007. – № 2. – С. 18–20.
5. Насмиева Р. Р. Приемы повышения качества оздоровленного семенного картофеля в условиях вирусного инфекционного фона в Республике Татарстан : автореф. дис. на

соискание науч. степени канд. с.-х. наук : спец. 06.01.14 “Селекция и семеноводство” / Р. Р. Насмиева. – М., 2006. – 19 с.

6. Малявко А. А. Поражения вирусной инфекцией и семенная продуктивность картофеля при различных сроках удаления ботвы / А. А. Малявко, Ф. Е. Антощенко, В. Н. Свист // Картофелеводство : сб. науч. тр. ВНИИКХ имени А. Г. Лорха. – 2009. – № 48. – С. 214–220.

7. Нестерова О. А. Оценка комплекса агроприемов, направленных на повышение продуктивности и качества исходного материала в первичном семеноводстве картофеля / О. А. Нестерова, А. И. Усков // Картофелеводство: результаты исследований, инноваций, практический опыт / Рос. акад. с.-х. наук, ВНИИКХ. – М., 2008. – Т. 1. – С. 317–323.

8. Верменко Ю. Я. Насіннева товарність урожаю сортів картоплі за різних строків збирання / Ю. Я. Верменко, Я. Б. Демкович, Л. В. Столярчук // Картоплярство. – 2010. – № 39. – С. 124–136.

9. Методичні рекомендації щодо досліджень з картоплею / Українська академія аграрних наук, Інститут картоплярства. – Немішаєве : [Б. в.], 2002. – 182 с.

Отримано 16.04.2015